

# Listek.

## Pisma o slovenski literarnosti.

### I. Uvod.

Če si dober človek, dragi moj bralec, če tvojo dušo še kaj drugega gine nego radost in nadloge tvoje spoštovane lastne osebnosti, vedel boš, da v današnjih dneh ni posebno vesel posel očitno govoriti in pisati o literarnosti, umetnosti in kar je enacij alorij več. Praktičen, denaren, političen in Bog vé kako se imenuje naš žalosten čas.

Če se kljubu vsemu temu lotim tega posla, bilo bi pač umno ktero izmed deveterih grških muz na pomaganje poklicati, tudi ko bi že za drugo dobro ne bilo, vsaj da bi se nanjo izgovarjal, ako te bom dolgočasil, ali da bi njenemu preslabemu navduševanju pripisoval, kedar boš djal: dormitat Homerus. Toda razen tega, da nam zagotavlja sloveč pisetj: „ne slišijo muze molitve, ktero moliš do njih v zadregi“ — straše me nekterih današnjih ljudi trditve, da so muze stare device postale, da jim je neljubezniva žena politika vzela oblast, da zapuščene in zgubanih lic tožijo v tihih hramih, malo komu že poznane.

Ne bi smelo resnično biti, kar ti pravijo, tudi ni popolnoma resnično in vendar če dobro okrog sebe pogledamo, če vidimo koliko delamo mi Slovenci na literarnem polju in koliko bi lahko več delali: moramo pritegnoti, da se te za napredek in razvitok našega duha toliko važne strani ne udeležujemo tako, kakor bi se morali.

Istina je, da si moramo najprvo pridobiti in priboriti podlogo na ktero bomo zidali, temelj na kateri bomo zastavili stebre boljše bodočnosti. Zvezdogléd, ki hoče opazovati nebeske prikazni, mora imeti trda tla pod seboj, da stoji. V današnjih viharnih časih se bojuje okoli in okoli dušen boj, boj resnice z lažjo, svobode s tiranstvom, osebne samopridnosti s poštenostjo, boj za sveto dedino naše matere. Nevedno bi bilo iz strašljivosti ali malomarnosti odtezati se borbi.

Ali vseh naših moči nikakor ne sme prevzeti. Bodimo kakor predniki, današnji dan mnogo imenovanega denarnega naroda, ki ga je bil Bog v starem zakonu v svoje posebno varstvo vzel. Imejmo pri zidanju našega narodnega svetišča v enej roki meč, v drugej zidarsko orodje. Vračaje se z javnega trga, otresimo s svojih nog političen prah in v tihi domačnosti gojimo literarnost.

Časopisi so postali važen pripomoček za širjenje omike. Kakor telesu, treba duhu hrane. Čim bolj je dosegel človek svoj namen na tem svetu, čim bolj je svoj duh izobrazil in zadobil „sad spoznanja“, tim bolj se oglašča potreba dušne hrane. Nasiteni smo danes s politiko, varovati pak se nam je prenasitenja. Varovati se nam je, da v iskanju zlata za prihodnost ne pustimo srebra današnjosti v prahu obležati, kjer bi se morda za vselej izgubilo.

Zato bo delal, zato bo zbujal listek „Slov. Naroda“, kterega mali očedelek naj bodo naslednja pisma.

Za premembe in novine željnega človeka je današnji čas res zanimljiv. Z dopadenjem in veseljem gleda, kako veliki lonec zdanje svetne zgodovine pri kurjavi raznih moči začinja vreti in težko pričakuje, kedar bo z glasnim šumom začel kipeti. Miren in misleč mož pa ogleduje tudi nelepe in nagnjusne pene, ki tu splavajo na videlo, vidi nepoštene pripomočke s kterimi se delo speši, vidi delavce ki pred vsem grabijo iz splošnega lasten dobiček, in — vse to ga užalostí da se obupno obrača proč.

„Listek“ nam bodi oddihljaj. Vredništvo nam naredi debelo črto za pregrajo, da od zgoraj ne bodo padale drobtine in smetile našo hišo, ktero si bomo po potrebi ustvarili veselo in resno. Listek nam bodi kakor kramar na slovenskem semnju, naj donša lepih igrač za veselje, in potrebnega blaga za rabo. V drobiži naj plačuje, kar je svojim bralcem dolžan, in s časom se bode nabral kapital, za kateri mu bodo hvaležni.

Široko je okrožje. Kjer se lotimo, najdemo dokaj praznega obdelovanja potrebnega polja, koder še ni nihče sejal, ali vsaj nihče plet. Posamezni ne morejo vsega. Naj se torej zberó okrog „Slov. naroda“, vsi ki imajo veselje do dela, ki imajo ljubezen do našega ljudstva.

Namen naslednjih literarnih pisem bode kritičen pretres raznih prikazen na našem slovstvenem polju zadnje dobe, skromno kazalo naših pomanjklivosti in tako vodilo na pota, ktera se nam prave zdé. Kritika tedaj!

Vem, da so nekteri med nami, ki se te sovražnice malo-ali srednje-vrednega stvarjenja — (bolje kovanja, ponarejanja) bojé. Vem da je bil

nekdaj hrup vstal, ko le vrli g. Levstik glas povzdignol po poštenej kritiki. Vem, da je še denes navada vse hvaliti kar dobomo, zrnje in slamo; da razen izvrstnih „kritičnih pisem“ g. Štritarja v Glasniku nismo imeli dozdej še ne veliko več ko nič kritike.

Vendar to me ni privedlo do pisauja o literarnosti našej. Nisem namenjen flagelant postati, ki bi pri lastnih napakah mežé po družih bičal. Vém, da so vsi slovenski prijatli moji bratji po Adamu, in nobenega ne bom dolžil da je hudodejec. Tudi če bom preverjen da slovenski javni mir in vkus kalí, pogovarjala se bova z lepo besedo. Tako na priliko se mislim z „Andrejčekovim Jožetom“ ki v popotvanji „Slov. Glosnika“ bós hodi, da nam njegove nogé smrdé, iz neiztrebljene lule kadí, ktero mu je bil nek berač ukral, z lastnim izobraženim jezikom v svojih monologih malo pokolne i. t. d., prav lepo po narodno in prijateljsko pomeniti. In da nisem surov in neotesan kritikar, bom dokazal, kedar bom s slovenko pesnico L. P. govoril. Tačas bom svoje lasé razčesal, v zrkalo pogledal se, kakove rokavice nateknol predno bom peró v roke vzel in takole kako začel:

„Miljostljiva! Jaz imam mnogo govoriti z Vami o Vaših pesmih, ki ste je „zložili“ in nas Slovence osrečili z njimi. Res, milostljiva, hvaležni bi Vam morali biti me uboge sirote, da se ponižate jezik pisati, ki ga je pisal naš Preširen. Ali kar se tiče verzov Vaših, najljubeznjiveja, . . .“

Stoj! Denes že ne smem vsega povedati. Kar modro zamolči, v tem se kaže velik pisatelj in jaz — listkar — naj velike posnemljem. J. J. Osač.